

Briselē, 21.11.2018.
COM(2018) 770 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
CENTRĀLAJAI BANKAI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU
KOMITEJAI, REĢIONU KOMITEJAI UN EIROPAS INVESTĪCIJU BANKAI**

2019. gada izaugsmes pētījums: stiprāka Eiropa globālas nenoteiktības apstākļos

IEVADS

Paredzams, ka Eiropas ekonomika 2019. gadā turpinās paplašināties, nodrošināt darbvietas rekordlielam cilvēku skaitam un novērst nabadzību un sociālo atstumtību miljoniem cilvēku. Strukturālas reformas, ieguldījumi un atbildīga fiskālā politika, ko īstenojušas dalībvalstis, apvienojumā ar izlēmīgu rīcību Eiropas līmenī, t. sk. Investīciju plāns Eiropai, ir veicinājuši stabilitātes atjaunošanu un pašreizējo labklājības pieaugumu Eiropas ekonomikā. Nodarbinātība ir palielinājusies līdz rekordaugstam līmenim — 239 miljoniem cilvēku — un bezdarbs samazinājies līdz pirmskrīzes līmenim, kas pēdējos gados palīdzējis vairāk nekā 10 miljoniem cilvēku atbrīvoties no nabadzības vai sociālās atstumtības¹.

Eiropas ekonomika jau sesto gadu bez pārtraukuma turpina pieaugt. Pieauguma tempa dispersija visā eurozonā ir vismazākā, kāda piedzīvota ekonomiskās un monetārās savienības vēsturē. Atsākusies reālā konverģence, un augstāks pieauguma temps reģistrēts dalībvalstīs ar mazāku IKP līmeni uz vienu iedzīvotāju. Stabila izaugsme un zemas procentu likmes ir veicinājušas valstu budžeta deficīta turpmāku samazināšanos, kas vairumā gadījumu ir atgriezies pirmskrīzes līmenī. Ieguldījumu trūkums, ko izraisīja krīze, tagad ir gandrīz pārvarēts. Grieķija pēc daudziem grūtiem gadiem sekmīgi pabeigusi finansiālās palīdzības programmu un nostiprinājusi savu vietu eurozonas un Eiropas Savienības centrā.

Tomēr ne visi iedzīvotāji un valstis vienlīdz daudz iegūst no ekonomikas pieauguma, kas joprojām nav pasargāts no nestabilitātes pasaulē un problēmām vidējā termiņā un ilgtermiņā. Eiropā ir izveidoti pamati ilgtspējīga izaugsmei. Tomēr tiek prognozēts, ka ekonomikas izaugsme būs mērena un saskarsies ar ievērojamiem lejupslīdes riskiem. Finansēšanas nosacījumi joprojām ir atbalstoši, taču sagaidāms, ka tie kļūs stingrāki līdz ar izaugsmes turpināšanos, inflācijas palielināšanos un monetārās politikas pakāpenisku normalizēšanos. Bažas par publisko finanšu ilgtspēju valstīs ar lielu parādu varētu izraisīt finansēšanas izmaksu palielināšanos visā tautsaimniecībā, t. sk. banku nozarē. Dažās dalībvalstīs joprojām ir augsts bezdarba līmenis un māj-saimniecību ienākumi zemāki nekā pirms krīzes. Citās valstīs ir nepietiekama nodarbinātība vai trūkst prasmju. Ražīguma pieaugums ir neliels, un digitālo tehnoloģiju izplatība — lēna. Joprojām ir steidzami jārisina ilgtermiņa problēmas, piemēram, sabiedrības novecošana, digitalizācija un tās ietekme uz darbu, klimata pārmaiņas un dabas resursu neilgtspējīga izmantošana, Papildu riska faktori ir arī stingrākas monetārās politikas ātrāka ieviešana ASV un tās iespējamā ietekme uz finanšu stabilitāti jaunietekmes tirgos; ģeopolitisko saspīlējumu turpināšanās, ietekmējot globālo tirdzniecību, un pastāvīgā nenoteiktība par Eiropas Savienības turpmākajām attiecībām ar Apvienoto Karalisti.

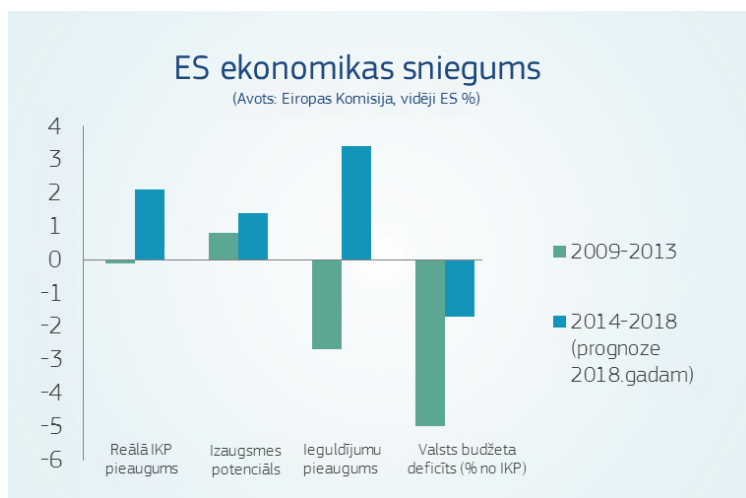
Augošās problēmas un globālā nenoteiktība atgādina, ka pašreizējais ekonomiskais impulss piedāvā iespēju, ko nedrīkstam palaist garām. Ir izšķiroši svarīgi atjaunot centienus veikt reformas, gudri un mērķtiecīgi ieguldīt un samazināt parāda līmeni atbilstoši kopējiem Eiropas fiskālajiem noteikumiem, lai Eiropas Savienību un tās dalībvalstis padarītu stiprākas, iekļaujošākas un izturētspējīgākas. Ekonomikas politikai un fiskālajai politikai

¹ 2019. gada vienotais nodarbinātības ziņojums, kas pievienots šim gada izaugsmes pētījumam, sniedz pilnīgu pārskatu par jaunāko attīstību nodarbinātības un sociālajā jomā.

jāsekmē turpmāka makroekonomikas stabilitāte, jārisina augsta parāda līmeņa problēma un jānodrošina rezerves, kas pasargātu no ārējiem vai iekšējiem satricinājumiem un mazinātu to ietekmi uz nodarbinātības un sociālo jomu. Ieguldījumiem un strukturālām reformām jābūt vēl vairāk vērstām uz izaugsmes potenciāla palielināšanu.

Noturīga un iekļaujoša ekonomika ļaus Eiropas Savienībai izmantot savas stiprās puses pasaules mērogā un cīnīties par ieguvumiem, ko nodrošina multilaterālisms un ekonomiskā integrācija. Euro ir stabilitātes faktors un aizsargā pret augošajiem riskiem, kas apdraud pasaules ekonomikas attīstības perspektīvas. Tomēr vēl vairāk jānostiprina euro arhitektūra. Pilnībā integrēts un labi funkcionējošs vienotais tirgus arī palīdzēs pasargāt Eiropu no turpmākiem satricinājumiem un krīzēm, savukārt patiesa kapitāla tirgu savienība atbrīvos papildu finansējumu Eiropas izaugsmei. Lai atbalstītu strukturālas pārmaiņas un padarītu Eiropu stiprāku un saliedētāku augošās ārējās un iekšējās nenoteiktības kontekstā, izšķiroši svarīgi ir arī ātri izstrādāt Eiropas Savienības ilgtermiņa budžetu, kurā atspoguļotas straujās pārmaiņas inovācijā, ekonomikas vidē un ģeopolitikā. Lai stiprinātu Eiropas Savienības sociālo dimensiju un veicinātu augšupēju konvergenci, tuvinoties labākiem dzīves un darba apstākļiem, Eiropas sociālo tiesību pilārā izsludinātie principi jāpārvērš rīcībā gan Eiropas, gan valstu līmenī.

1. PĒC ČETRIEM GADIEM: NODROŠINĀTA IZAUGSME, DARBVIETAS UN IEGULDĪJUMI

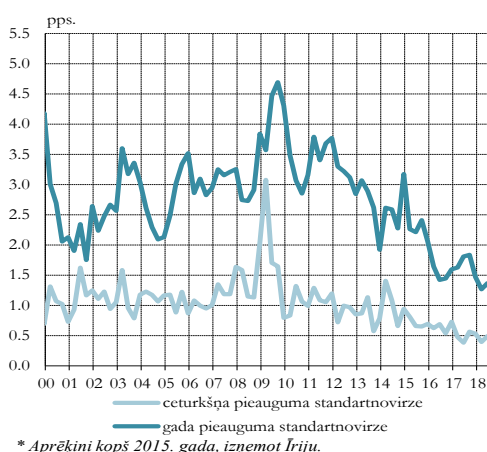

2014. gadā Eiropa sāka atgūties no vairākās paaudzēs vissmagākās finanšu un ekonomikas krīzes. Reālā ekonomiskā izlaide tikai sāka atgriezties pirmskrīzes līmenī, un ietilgušais mazu ieguldījumu periods, kā arī citi faktori vājināja ražīgumu un konkurētspēju. Liels valsts budžeta deficīts un cita veida makroekonomiskā nelīdzsvarotība apdraudēja traukšanos.

Visā Eiropas Savienībā bija smagi jūtamas krīzes sociālās sekas ar ļoti augstu bezdarba līmeni, jo īpaši jauniešu vidū, augošu nabadzību un arvien lielāku sociālo nevienlīdzību.

Tagad Eiropa lielā mērā ir pārvarējusi ekonomikas un finanšu krīzi. Eiropas ekonomika jau sesto gadu bez pārtraukuma turpina pieaugt. Šo stabilo ekonomikas izaugsmi pavadījusi ieguldījumu atgūšana, patērētāju pieprasījuma pastiprināšanās, publisko finanšu stāvokļa uzlabošanās un arvien jaunu darbvietu radīšana, lai gan dažādās valstīs tas noticis atšķirīgā tempā. Pieauguma tempa dispersija eurozonas valstīs samazinājās līdz viszemākajam līmenim kopš monetārās savienības pirmsākumiem (skatīt 1. diagrammu)².

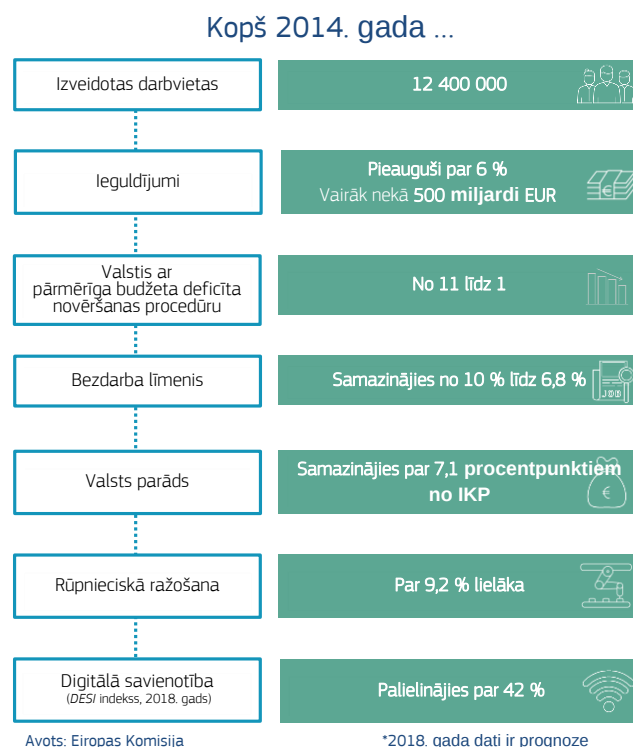
1. diagramma. IKP pieauguma dispersija eurozonā (2000.–2018. gads) Avots: Eiropas Komisija

Pēdējos gados ir uzlabojies arī mikroekonomikas sniegums. Ir stabilizējusies ražīguma līmeņa starpība salīdzinājumā ar Amerikas Savienotajām Valstīm un ievērojami palielinājies ES ražošanas apjoms. Eiropā ražotās preces un pakalpojumi joprojām ir pievilcīgi pasaules tirgū, neskatoties uz pieprasījuma samazināšanos jaunietekmes tirgos un naftas cenu pieaugumu. Kopš 2014. gada digitālā savienotība dalībvalstīs ir palielinājusies par vairāk nekā 40 %.

² Skatīt arī Eiropas Centrālās bankas 2017. gada pārskatu (2018. gada aprīlis), kurā arī uzsvērts, ka pieauguma tempa atšķirības, ko mēra standartnovirzēs no bruto pievienotās vērtības, eurozonā 2017. gadā bijušas viszemākās kopš 1998. gada (1998: 1.47σ vs. 2017: 0.75σ).

Stājoties amatā, Eiropas Komisijas priekšsēdētājs Ž. K. Junkers nāca klajā ar vērienīgu programmu “nodarbinātībai, izaugsmei, taisnīgumam un demokrātiskām pārmaiņām”. Nodarbinātība, izaugsme un ieguldījumi bija minēti programmas 10 prioritāšu augšgalā. Kopš tā laika trīs galvenie ES ekonomikas un sociālās politikas pīlāri ir: saskaņota ieguldījumu veicināšana, atjaunota apņemšanās veikt strukturālās reformas un atbildīgas fiskālās politikas īstenošana. Saskaņā ar integrētajām pamatnostādņēm³ šie elementi ir izveidojuši “pozitīvo trīsstūri”, kas palīdzējis stiprināt atveseļošanos un veicināt ekonomikas izaugsmi.

Investīciju plāns Eiropai ir ievērojami palīdzējis piepildīt 2014. gadā dotos solījumus⁴. Tas jau ir palielinājis ES IKP par 0,6 %, un paredzams, ka plāns līdz 2020. gadam dos vēl 0,7 %. Tas ir veicinājis publisko un privāto ieguldījumu novirzīšanu projektiem, kuri nodrošina ilgtermiņa izaugsmi. Papildinot valstu darbības labākai finansējuma pieejamībai, Investīciju plāns Eiropai ir veicinājis un dažādojis finanšu instrumentu pieejamību atveseļošanās laikā. Tiek lēsts, ka no tā darbībām jau ir atbalstīta vairāk nekā 750 000 darbvietu izveide, un paredzams, ka līdz 2020. gadam šis skaitlis pieaugs līdz 1,4 miljoniem.

Stabilas fiskālās politikas un strukturālo reformu nodrošināšanā gūtajam progresam bija būtiska nozīme parāda līmeņa samazināšanā un vairāk un labāku darbvietu izveides stimulēšanā. Eiropas pusgada ietvaros strukturālās reformas ir atbalstījušas iekļaujošu izaugsmi un nodarbinātību, vienlaikus veicinot makroekonomiskās nelīdzsvarotības mazināšanu. Kopš 2018. gada šo procesu vēl vairāk atbalstījusi Eiropas sociālo tiesību pīlāra integrēšana Eiropas pusgadā. Fiskālā disciplīna daudzās dalībvalstīs ir nodrošinājusi finanšu stabilitāti. Publisko finanšu stāvoklis tagad ir stabilāks, lai gan valstīs ar lielu parādu ir jāatjauno drošākas fiskālās rezerves. Uzlabojusies publisko izdevumu kvalitāte, cita starpā pateicoties tam, ka atjaunojas ieguldījumi. Lai izveidotu piemērotu normatīvo vidi

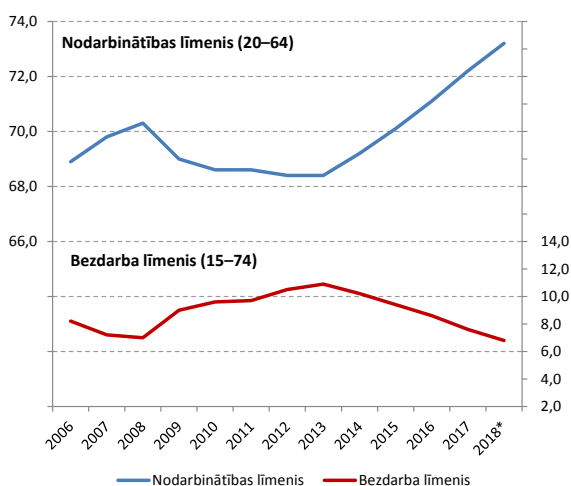
³ Kā noteikts Padomes Lēmumā (ES) 2018/1215 (2018. gada 16. jūlijs) par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm un Padomes Ieteikumā (ES) 2015/1184 (2015. gada 14. jūlijs) par vispārējām pamatnostādņēm dalībvalstu un Eiropas Savienības ekonomikas politikai.

⁴ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai. Investīciju plāns Eiropai — situācijas apzināšana un turpmākie pasākumi, COM/2018/771 final.

un veicinātu uzņēmējdarbību un darbvietu radīšanu, bijis svarīgi arī uzlabot apstākļus uzņēmumiem, t. sk. veikt pasākumus nolūkā atvieglot administratīvo slogu vai uzlabot nodokļu sistēmu efektivitāti. Progress valstu un ES līmenī tādās jomās kā pakalpojumi, infrastruktūra, platjosla, enerģētika, transports, aprites ekonomika, darba tirgus reformas, veselības aprūpe, izglītība, pētniecība, apmācība un inovācija radījušas jaunas nodarbinātības un izaugsmes iespējas.

Tas viss veicināja iekļaujošu izaugsmi un palīdzēja būtiski uzlabot darba tirgu un sociālos apstākļus. Nodarbinātības līmenis vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem 2018. gada otrajā ceturksnī pieauga līdz 73,2 %, kas ir augstākais jebkad sasniegtais līmenis ES (skatīt 2. diagrammu). Ja šī tendence turpināsies, ES ir labas izredzes sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” mērķi par nodarbinātību 75 % apmērā

2. diagramma. Darba tirgus attīstība

Avots: Eurostat, darbaspēka apsekojums

*2018. g. II cet. un 2018. g. III cet. attiecīgi nodarbinātības un bezdarba līmenis (sezonāli koriģēts)

2020. gadā. Vienlaikus bezdarba līmenis pēdējā laikā samazinājies līdz 6,8 %, atgriežoties pirmskrīzes līmenī. Samazinās arī ilgstošais bezdarbs un jauniešu bezdarbs. Tomēr vairākās dalībvalstīs tā līmenis joprojām ir augsts. Pateicoties labākiem darba tirgus apstākļiem, nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto personu skaits — no 113 miljoniem 2017. gadā — pirmo reizi samazinājies zem pirmskrīzes līmeņa. Tomēr vairākās dalībvalstīs ir augsts nodarbinātu personu nabadzības līmenis, un tas pieaug. Nabadzības vai sociālās atstumtības risks joprojām ir problēma, jo īpaši attiecībā uz bērniem, cilvēkiem ar invaliditāti un migrantu izcelsmes personām.

2. GALVENĀS PROBLĒMAS NĀKOTNĒ

Neskatoties uz panākto progresu, pieaug ārēji riski un problēmas, tādēļ nepieciešama stingrāka un vienota Eiropas reakcija. ES nāksies risināt problēmas, kas saistītas ar nedrošu un strauji mainīgu globālo vidi, sākot ar Ķīnas nozīmes pieaugumu globālajā vērtības ķēdē un beidzot ar pēckara ekonomikas kārtības izjaukšanu ar aizvien lielāku tirdzniecības protekcionismu no ASV puses.

To, cik liela būs pārticība nākotnē, noteiks Eiropas spēja novērst pastāvīgo neaizsargātību, reaģēt uz ilgtermiņa problēmām un noturēties pretī augošajiem globālajiem riskiem. Globalizācija ir veicinājusi ekonomikas izaugsmi, taču tā nav devusi vienādus ieguvumus visiem. Dažos reģionos un nozarēs ir bijušas grūtības izmantot iespējas, ko nodrošina tirgus integrācija un tehnoloģiskā inovācija. Neskatoties uz labvēlīgiem ekonomikas apstākļiem, ienākumu nevienlīdzības līmenis joprojām ir augsts.

Vairākās dalībvalstīs lēnais reformu temps, zems ražīguma pieaugums un augsts parāda līmenis negatīvi ietekmē ekonomikas potenciālo izaugsmi. Sabiedrības novecošana, digitalizācija un klimata pārmaiņas rada arvien lielāku spiedienu uz darbaspēku, sociālās labklājības sistēmām un rūpniecību mūsu valstīs un spiež mūs ieviest jauninājumus un veikt reformas, lai uzturētu augstu dzīves līmeni.

Teksta logs: galvenie riski un problēmas

- ✓ *Pastāvīga neaizsargātība:* mazs ražīguma pieaugums, ilgstoša ienākumu nevienlīdzība un lēna nabadzības samazināšanās, reģionālās un teritoriālās atšķirības; liels valsts un privātā sektora parāds un cita veida atlikusī makroekonomikas nelīdzsvarotība, jo īpaši eurozonā.
- ✓ *Īstermiņa problēmas:* augošs protekcionisms un ģeopolitiskā spriedze, kas ietekmē tirdzniecības attiecības, nestabilitāte jaunietekmes tirgos, prasmju neatbilstība un augošs darbaspēka trūkums dažās valstīs un nozarēs, migrācija, jaunu digitālo tehnoloģiju lēna izplatība, centrālās bankas stimulu pakāpeniska pārtraukšana, reformu dinamikas samazināšanās vai risks, ka reformas apstāsies, un fiskālās nelīdzsvarotības palielināšanās.
- ✓ *Vidēja termiņa vai ilgtermiņa problēmas:* digitalizācijas izaugsmes potenciāla izmantošana, tehnoloģisko pārmaiņu ietekme uz darba ņēmējiem un konkrētām nozarēm, demogrāfisko pārmaiņu ietekme un migrācijas nozīme, klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām, ilgtspējīga dabas resursu izmantošana.

Makroekonomikas stabilitāte un stabilas publiskās finanses joprojām ir ilgtspējīgas izaugsmes priekšnoteikums. Šajā ziņā strukturālo reformu īstenošana un fiskālās manevrēšanas iespējas atgūšana pastiprina viena otru: izaugsmi veicinošas reformas samazina parāda līmeni, savukārt parāda samazināšana var radīt ieguldījumu un izaugsmes iespējas. Visām valstīm jālikvidē ieguldīšanas ierobežojumi, un eurozonas valstu ar lielu tekošā konta pārpalikumu iedrošināšana ieguldīt palīdzēs atjaunot līdzsvaru.

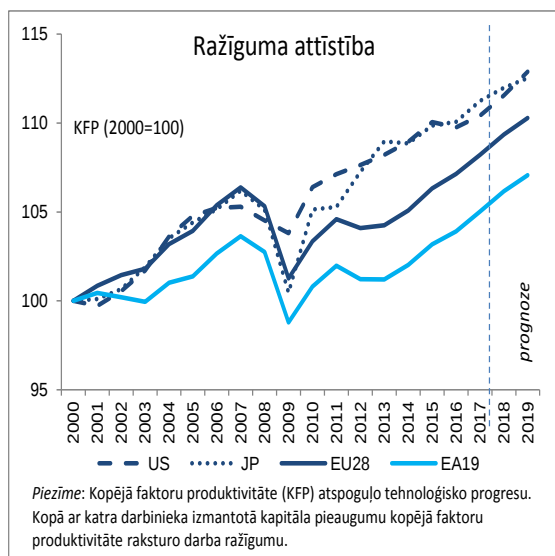
Lai tiktu galā ar iespējamiem satricinājumiem nākotnē, jau ilgstoši ir vajadzīgs progress ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanā. Jākoncentrējas uz banku savienības ātru izveidi, t. sk. vienotā noregulējuma fonda atbalsta mehānisma izveidi, un nozīmīgas centrālās stabilizācijas funkcijas izveidi, lai spētu novērst lielus asimetriskus satricinājumus, vienlaikus saglabājot spēcīgu stimulu strukturālām reformām valstu līmenī. Lai to visu panāktu, Komisija ir nākusi klajā ar vairākiem konkrētiem priekšlikumiem, un lielākā daļa no tiem tagad jāpieņem Parlamentā un Padomē. Nenoteiktība pasaules ekonomikā ietekmē gan uzņēmumu, gan patērētāju uzticību, kā arī ekonomikas perspektīvas. Tādēļ novēlota rīcība izmaksā dārgāk un pastiprinās nepieciešamību nostiprināt euro starptautisko nozīmi. Spēcīga ekonomika ļaus ES izmantot savas stiprās puses pasaules mērogā un veicinās multilaterālismu.

Pasaulē pieaugošā protekcionisma un tirdzniecības spriedzes dēļ ir arī palielinājusies labi funkcionējoša vienotā tirgus nozīme⁵. Lai mazinātu šos draudus, ir svarīgi ātri pabeigt iesāktās kapitāla un enerģijas tirgu un digitālās ekonomikas reformas, veikt uzticamus

⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Vienotais tirgus mainīgā pasaulē. Unikāla vērtība, kurai vajadzīga atjaunota politiskā apņemšanās, COM/2018/772 final.

īstenošanas pasākumus un turpināt produktu un pakalpojumu tirgus reformas valstu līmenī. Ierosināto ES pasākumu pieņemšana⁶ darbaspēka mobilitātes stiprināšanai, nosakot skaidrus un taisnīgus noteikumus, ir svarīga, lai iekšējais tirgus nodrošinātu ieguvumus lielākai iedzīvotāju daļai. Vienošanās par saskaņotiem noteikumiem attiecībā uz konsolidētu uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi novērstu pārrobežu šķēršļus nodokļu jomā un nāktu par labu uzņēmumiem vienotajā tirgū.

3. diagramma. Avots: Eiropas Komisija

Pēdējos divdesmit gados kopējais faktoru ražīgums eurozonā atpaliek salīdzinājumā ar lielākajiem konkurentiem pasaulē (skatīt 3. diagrammu). Ražīguma palielināšanai ir izšķiroši svarīga nozīme ekonomikas izaugsmes saglabāšanā. Pateicoties tai, ES jo īpaši varēs saglabāt konkurētspēju, atbalstīt algu pieaugumu, radīt kvalitatīvas darbvietas un veicināt dzīves līmeņa augšupēju konvergenci. Lielāks ražīguma pieaugums ļautu ES arī paplašināt ieguldījumu globālajās vērtības ķēdēs.

Ražīguma rādītāji visā ES ievērojami atšķiras uzņēmumu, reģionu un nozaru līmenī. Jo īpaši ražīguma pieaugums lielākajā daļā pakalpojumu

nozaru netiek līdzīgs ražošanai un starptautiskajai konkurencei. Tas būtiski ietekmē ES konkurētspēju, jo 9 no katrām 10 jaunizveidotajām darbvietām bijušas pakalpojumu nozarēs. Lielākajā daļā dalībvalstu visražīgākie uzņēmumi ir palielinājuši ražīgumu, savukārt vismazāk ražīgie uzņēmumi piedzīvo stagnāciju. Tas liecina, ka ir palēninājusies tehnoloģiju izplatība no inovatīvākajiem uzņēmumiem uz pārējo ekonomiku. Sadales efektivitātes uzlabošana palīdzētu novirzīt kapitālu un darbaspēku no mazāk ražīgiem uz ražīgākiem uzņēmumiem, samazinot dispersiju un palielinot ražīgumu kopumā. Tā kā ražīgums ir algu pieauguma virzītājspēks, tas varētu arī veicināt algu pieaugumu.

Lai piedzīvotu uzplaukumu, arvien vairāk digitalizētām un globalizētām tautsaimniecībām vajadzīgi lielāki un gudrāki ieguldījumi prasmēs un izglītībā. Digitalizācija nodrošina būtiskus ieguvumus, taču rada arī problēmas darba ņēmējiem un darba devējiem. Notiekošās tehnoloģiskās pārmaiņas pat tradicionālajās rūpniecības nozarēs ir saistītas ar strauju pārstrukturēšanu, tādēļ nepieciešams kvalificētāks darbaspēks un prasmju pilnveidošana. Pat tagad prasmju neatbilstība ir ievērojama, un 40 % ES darba devēju ziņo, ka ir grūti atrast darbiniekus ar vajadzīgajām prasmēm. Vidēji ES mazizglītoto darbinieku nodarbinātības līmenis ir par gandrīz 30 procentpunktiem zemāks nekā darbiniekiem ar augstu izglītības līmeni. Vairāk nekā 60 miljoniem pieaugušo trūkst vajadzīgās rakstpratības, rēķinpratības un digitālo prasmju.

⁶ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido Eiropas Darba iestādi, COM/2018/0131 final.

Lielas reģionālās un teritoriālās atšķirības joprojām ir būtiska problēma. ES ir bijusi unikāls konverģences dzinējspēks, kas palīdzējis nodrošināt lielāku kohēziju dalībvalstīs un to starpā paplašinātā Eiropas Savienībā. Tomēr daudzās ES valstīs daži reģioni atpaliek. Lai gan nabadzīgākie reģioni kopš 2010. gada ir kļuvuši pārtikušāki, to ekonomiskā plaisa ar bagātākiem reģioniem ir palielinājusies. Tehnoloģiskās pārmaiņas un enerģētikas pārkārtošana varētu palielināt šo plaisu, ja netiks veikti piemēroti pasākumi reģionālās konkurētspējas veicināšanai (piemēram, stimulu radīšana jaunu tehnoloģiju apgūšanai un darbaspēka pārkvalifikācijai, demogrāfiskās lejupslīdes novēršana). Šajā ziņā liela nozīme ir ieguldījumiem, kas veikti, izmantojot ES kohēzijas politiku, kopā ar valstu reformām, kuru mērķis ir izaugsmes potenciāla palielināšana, iekļautība un laba pārvaldība. Komisijas priekšlikumi par jauno daudzgadu finanšu shēmu veicina ciešāku saikni starp nepieciešamajām strukturālajām reformām, kas noteiktas saistībā ar Eiropas pusgadu, un Eiropas ieguldījumiem dalībvalstīs ar mērķi veicināt konkurētspēju un kohēziju.

Lai gan ienākumu nevienlīdzība ES ir zemāka nekā citās attīstītās tautsaimniecībās, tā joprojām pārsniedz pirmskrīzes līmeni. Eiropas sociālo tiesību pīlāra mērķis ir nodrošināt konverģenci, tuvinoties labākiem dzīves un darba apstākļiem. Šajā ziņā izšķiroša nozīme ir reformām, t. sk. iekļaujošu un izaugsmi veicinošu sociālās aizsardzības shēmu izveidei, taisnīgākām nodokļu un pabalstu sistēmām un darba tirgus iestādēm, kas efektīvi apvieno elastīgumu un drošību. Tā kā rodas jauni darba veidi, piemēram, darbs tiešsaistes platformā un pašnodarbinātība, būs jāmodernizē un jāpielāgo sociālā aizsardzība, kas tradicionāli vērsta uz pilnslodzes darba ņēmējiem ar beztermiņa darba līgumu. Globalizētā pasaulē vienas valdības spēja aplikt ar nodokli vislielāko ienākumu saņēmējus un visbagātākos, kļuvusi aizvien ierobežotāka. Taisnīgākas nodokļu sistēmas ieviešana, arī digitālajā ekonomikā, saskaņā ar ierosinātajiem ES pasākumiem ir priekšnoteikums iekļaujošākai izaugsmei.

Eiropas sabiedrības novecošana apgrūtina pensiju, veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes sistēmas. Tiek prognozēts, ka attiecība starp to cilvēku skaitu, kuri ir vecumā no 65 gadiem, un to cilvēku skaitu, kuri ir vecumā no 15 līdz 64 gadiem, palielināsies no 28,8 % 2015. gadā līdz 35,1 % 2025. gadā un vairāk nekā 50 % — 2050. gadā. Tam ir būtiska ietekme uz nākotnes ekonomikas izaugsmi un resursu sadali: būs vajadzīgi papildu pasākumi, lai nodrošinātu gan fiskālo ilgtspēju, gan pienācīgu segumu. Tas jo īpaši ietekmē jauniešu situāciju, jo viņiem, iespējams, nāksies nest dubultu slogu: jāmaksā augstākas iemaksu likmes, kamēr viņi strādā, un jāsaņem mazākas pensijas pēc aiziešanas pensijā. Dinamiskāks un iekļaujošāks darba tirgus un reformētas labklājības sistēmas varētu mazināt ar sabiedrības novecošanu saistītos sociālos un publisko finanšu riskus.

3. PAREIZO PRIORITĀŠU NOTEIKŠANA PĀRTICĪBAS NODROŠINĀŠANAI NĀKOTNĒ

Eiropai jāpieņem ilgtermiņa redzējums un jāpalielina sociālā un ekonomiskā noturība, lai nostiprinātu spēju pārvarēt satricinājumus un izmantot jaunas iespējas. Stabīlā izaugsme, ko Eiropa pašlaik piedzīvo, nodrošina piemērotu vidi, kurā īstenot gan iesāktās, gan steidzami vajadzīgās reformas to problēmu risināšanai, ar kurām saskaramies.

Ir svarīgi šodien izdarīt pareizās politiskās izvēles, lai panāktu lielāku un taisnīgāku izaugsmi, labākas darbvietas un labāku spēju izlīdzināt globālo ekonomikas ciklu

ietekmi. Konsekventu prioritāšu kopumam ir liela nozīme valstu reformu plānu vadīšanā un ES līmenī darītā papildināšanā. Pārticības nodrošināšanai nākotnē joprojām ir svarīgi: 1) veikt kvalitatīvus ieguldījumus, 2) koncentrēties uz reformām, kas veicina ražīguma pieaugumu, iekļautību un iestāžu kvalitāti, un 3) arī turpmāk nodrošināt makrofinansiālo stabilitāti un stabilu publisko finanšu sistēmu.

Kvalitatīvu ieguldījumu nodrošināšana

Ieguldījumi ir dzinējspēks izaugsmei un darbvietu radīšanai. Dalībvalstīm jāturpina atbalstīt izaugsmi veicinošiem ieguldījumiem labvēlīgu vidi. Mērķtiecīgi publiskā un privātā sektora ieguldījumi būtu jāveic saistībā ar labi izstrādātu strukturālo reformu kopumu. Ar tiem būtu jāveido vai jāatjauno stratēģiskā infrastruktūra, jāstiprina cilvēkkapitāls nākotnes konkurētspējai un jāuzlabo darba un dzīves apstākļi. Tiem arī būtu jāsekmē ES mērķa īstenošana — pāriet uz mazoglekļa aprites ekonomiku, lai atbalstītu ilgtermiņa ilgtspēju. Ieguldījumiem, kas palielina vides ilgtspēju, faktiski ir potenciāls stimulēt ražīgumu visā ekonomikā, uzlabojot resursu lietošanas efektivitāti un mazinot izejmateriālu izmaksas.

Būtiski trūkst ieguldījumu pētniecībā un inovācijā,⁷ t. sk. digitālajā infrastruktūrā un nemateriālajos aktīvos. Digitālo tehnoloģiju attīstība būtiski maina inovācijas dinamiku. Palielinās tīkla ietekme un inovācijas procesa sarežģītība. Inovācijas priekšrocības ir koncentrētas dažos vadošos uzņēmumos, kas sasnieguši spēcīgu ražīguma pieaugumu. Lai nodrošinātu vērienīgāku inovācijas virzītu ražīguma pieaugumu, visā ES vajadzīga plašāka inovācijas izplatīšana un ieviešana. Ar ieguldījumiem būtu jāatbalsta spēcīgāka saikne starp zinātni un uzņēmējdarbību, vairāk koncentrējoties uz inovācijas izplatīšanu un jaunu tirgu radīšanu, digitālās infrastruktūras paplašināšanu (piemēram, platjosla un mazo un vidējo uzņēmumu digitalizācija) un atbilstošu prasmju kopuma izstrādi.

Ieguldījumi izglītībā, apmācībā un prasmēs ir izšķiroši svarīgi ražīguma palielināšanai un nodarbinātības saglabāšanai strauju pārmaiņu un digitalizācijas kontekstā. Dalībvalstīm būtu jānodrošina jauniešiem prasmes, kuras atbilst darba tirgus vajadzībām, un vienlaikus jānodrošina un jāveicina mūžizglītība. Dalībvalstīm būtu jāpievērš īpaša uzmanība darbaspēka, jo īpaši mazkvalificētu darbinieku, pielāgojamībai, lai nodrošinātu optimālu tehnoloģiskā progressa izplatību. Īpaša uzmanība jāpievērš arī lielākajā daļā dalībvalstu joprojām pastāvošās nevienlīdzības attiecībā uz pilnvērtīgas izglītības un apmācības pieejamību novēršanai.

⁷ Pašlaik ar 2,03 % ES ir tālu no tā, lai sasniegtu vispārējo mērķi, proti, pētniecībā un izstrādē ieguldīt 3 % no IKP, un joprojām ievērojami atpaliek no citām attīstītajām tautsaimniecībām, piemēram, ASV (2,79 %), Japānas (3,29 %) un Dienvidkorejas (4,23 %).

Teksta logs: prasmes un zināšanas rītdienas izaugsmei

Kvalitatīviem publiskajiem ieguldījumiem izglītībā un apmācībā ir liela nozīme zinātnesietilpīgas, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes veicināšanā. Vāji izglītības rezultāti būtiski ietekmē nākotnes nodarbinātības līmeni, nabadzības līmeni un konkurētspēju. Inovācijas revolucionārā ietekme darba vidē vēl vairāk palielina pilnvērtīgas izglītības un apmācības nozīmi. Vairumā dalībvalstu tam vajadzīgi lielāki ieguldījumi un izglītības un apmācības sistēmas reformas. Varētu vēl vairāk uzlabot to ieguldījumu efektivitāti un ietekmi uz darba tirgu, kuru mērķis ir palielināt iegūto izglītības līmeni.

Ir svarīgi nodrošināt vienādas iespējas iegūt pilnvērtīgu izglītību un sasniegt labus izglītības rezultātus. Tam vajadzīgi attiecīgi ieguldījumi. Liela nozīme ir visaptverošai stratēģiskai pieejai, un tā bieži vien jāsāk ar pilnvērtīgas agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes pieejamības nodrošināšanu, kas ir pirmais solis ceļā uz panākumiem izglītībā un nodarbinātībā vēlākā dzīves posmā. Turklāt rīcības prioritātei vajadzētu būt pamatprasmju nostiprināšanai, kā arī skolotāju un pasniedzēju sākotnējās izglītības un profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas stiprināšanai. Dalībvalstīm būtu arī jāstiprina profesionālās izglītības un apmācības sistēmas un jāpadara tās par pievilcīgāku primārās izvēles variantu, palielinot to elastīgumu un atbilstību darba tirgus vajadzībām, kā arī nodrošinot vairāk mācīšanās darbavietā un mācekļības iespēju. Jāstrādā arī pie augstākās izglītības modernizācijas.

Svarīga ir stratēģiska pieeja prasmju pilnveidei mūža garumā. Lai palielinātu cilvēku izturētspēju un spēju pielāgoties pārmaiņām, ar politikas pasākumiem būtu jāatbalsta visu pieaugušo aktīva iesaistīšanās profesionālās pārkvalifikācijas vai prasmju pilnveidošanas pasākumos. Lēmumi par izdevumiem būtu jābalsta uz pamatotu darba tirgus un tajā vajadzīgo prasmju izpēti, kas palīdzētu prognozēt iespējami vajadzīgo pārstrukturēšanu. To, vai stratēģija prasmju pilnveidei mūža garumā būs sekmīga, lielā mērā nosaka ievirzes un atbalsta pakalpojumi visos izglītības posmos. Vajadzētu pastiprināt pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt prasmju pilnveidošanas iespēju pieejamību mazprasmīgiem pieaugušajiem (ieskaitot caurviju prasmes un

Būtu jāizmanto pašreizējā ekonomikas izaugsme, lai sākumposmā ieguldītu Eiropas rūpniecības, transporta un enerģētikas sistēmu modernizācijā un dekarbonizācijā. Ieguldījumiem infrastruktūrā šajās jomās būtu jāatbilst mainīgajām nākotnes vajadzībām un jāveicina ES uzņēmumu iekļaušana starptautiskās vērtību ķēdēs vienotajā tirgū un ārpus tā. Jāturpina enerģētikas un resursu izmantošanas nodalīšana no ekonomikas izaugsmes, lai sasniegtu ES klimata un enerģētikas mērķus 2030. gadam atbilstoši saistībām saskaņā ar Parīzes nolīgumu. Ieguldīšana mazoglekļa aprites ekonomikā, t. sk. ar inovācijas palīdzību, ir viens no stūrakmeņiem, lai Eiropa saglabātu konkurētspēju pasaulē un palielinātu ražīgumu, nesamazinot dzīves līmeni. Transporta infrastruktūru atjaunošana, t. sk. ieguldot viedā, ilgtspējīgā un drošā mobilitātē, t.sk. nulles emisijas mobilitātē, vairākās dalībvalstīs joprojām ir risināms uzdevums. Lai mājokļus padarītu pieņemamākus un samazinātu enerģijas patēriņu, vajadzīgi mērķtiecīgi ieguldījumi dzīvojamo ēku būvniecībā kopā ar vienkāršotiem valsts noteikumiem.

Pilnīgāk jāizmanto privātie ieguldījumi, kas iegūti no labi funkcionējošiem un integrētiem kapitāla tirgiem. Tā kā ES pabeidz īstenot savu rīcības plānu kapitāla tirgu savienības izveidei⁸, Eiropas kapitāla tirgu pilnīga daudzveidība, sākot no globāliem centriem

⁸ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Rīcības plāns kapitāla tirgu savienības izveidei, COM/2015/0468 final.

līdz reģionāli integrētiem tīkliem un vietējām iniciatīvām, būtu jāattīsta tālāk, lai finansētu uzņēmumus un veicinātu dekarbonizāciju un pāreju uz ilgtspējīgāku ekonomiku.

Komisijas priekšlikumi nākamajai ES daudzgadu finanšu shēmai pilnībā atbalsta vairāk un labākus ieguldījumus no valstu iestādēm un privātā sektora. Kā minēts iepriekš, Komisija plāno nodrošināt efektīvāku saikni starp Eiropas pusgadu un ES finansējumu 2021.–2027. gadam (skatīt tālāk redzamo teksta logu). Turklāt jaunā programma *InvestEU*⁹ apvienos daudzos ES finanšu instrumentus, kas pieejami, lai atbalstītu ieguldījumus. Tādējādi ES finansējums stratēģiskiem investīciju projektiem Eiropā kļūs vienkāršāks, efektīvāks un elastīgāks. Pastiprinot spēkā esošo praksi saistībā ar nākamo daudzgadu finanšu shēmu, ES programmas tiks izmantotas saskaņoti, lai maksimāli palielinātu ES finansējuma pievienoto vērtību un atbalstītu reformas valstu līmenī Eiropas pusgada kontekstā, ar galīgo mērķi efektīvi īstenot ES politikas prioritātes.

Teksta logs: Eiropas pusgada un ES kohēzijas finansējuma labāka saskaņošana

Eiropas pusgada kontekstā noteikto problēmu risināšana ir būtiska, lai veicinātu ieguldījumus un padarītu tos efektīvākus lielākas sociālekonomiskās un teritoriālās kohēzijas panākšanai visā ES. Vienlaikus dažos gadījumos ieguldījumi ir nepieciešami, lai atbalstītu konkrētām valstīm adresēto ieteikumu īstenošanu. Jau pastāv oficiāla saikne starp ES kohēzijas finansējumu un ekonomikas politikas koordināciju Eiropas pusgada ietvaros. Abi šie procesi var daudz iegūt no lielākas sinerģijas un papildināmības izveidošanas starp tiem.

Lai to panāktu, 2019. gada Eiropas pusgadā lielāka uzmanība tiks pievērsta vajadzīgo ieguldījumu novērtējumam, kas kalpotu par norādēm 2021.–2027. gada plānošanas lēmumiem. 2019. gada ziņojumos par valstīm analizēti vajadzīgie ieguldījumi katrā valstī, attiecīgā gadījumā ietverot nozaru un reģionu dimensijas. Pamatojoties uz minēto analīzi, jaunā ziņojumu par valstīm pielikumā tiks noteikti vajadzīgie ieguldījumi, kuri attiecas uz Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus un Kohēzijas fondu 2021.–2027. gadā. Tādējādi tiks nodrošināts stabils analītisks ieguldījums plānošanas dialogā ar dalībvalstīm.

Pamatojoties uz ziņojumiem par valstīm, Komisija savos priekšlikumos par konkrētām valstīm adresētiem ieteikumiem 2019. gadam plāno arī noteikt prioritārās jomas publiskā un privātā sektora ieguldījumiem, lai vēl vairāk sekmētu izaugsmi veicinošu reformu īstenošanu.

Reformu īstenošanā — koncentrēšanās uz ražīguma pieaugumu, iekļautību un iestāžu kvalitāti

Kvalitatīvi ieguldījumi būtu jāveic saistībā ar attiecīgu strukturālo reformu kopumu. Uz nākotni vērsta pieeja izaugsmei paredz atjaunot uzsvaru uz valstu centieniem īstenot reformas trīs svarīgās jomās: ražīguma pieaugums, iekļautība un iestāžu kvalitāte.

Augstākam ražīguma pieaugumam vajadzētu būt valsts reformu galvenajam mērķim. Plašākai un ātrākai produktivitāti veicinošu tehnoloģiju ieviešanai vajadzīgi mērķtiecīgi pasākumi, ar kuriem veicina attiecīgus ieguldījumus (piemēram, nodokļu atvieglojumi), prasmju pilnveidošana un ciešāka saikne starp izglītības un apmācības sistēmām un

⁹ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu *InvestEU*, COM/2018/439 final.

uzņēmumiem. Progresīvas digitālās tehnoloģijas, piemēram, augstas veiktspējas skaitļošana, kibernetika un mākslīgais intelekts, tagad ir pietiekami labi attīstītas, lai tās varētu izmantot un izvērst plašāk. Tas varētu radīt jaunus ieņēmumu un darbvieta avotus, ja būs ieviesti pareizie stimuli uzņēmumiem.

Dalībvalstīm būtu jāuzņemas gan kolektīva, gan individuāla atbildība vienotajā tirgū par sava neizmantojamo potenciāla atbrīvošanu. Papildus inovācijas un tehnoloģiju izplatīšanai labi funkcionējoši produktu un pakalpojumu tirgi ir nozīmīgs ražīguma pieauguma virzītājspēks, jo tie ļauj efektīvāk sadalīt resursus. Lai gan dažās dalībvalstīs ir labvēlīga uzņēmējdarbības vide, citām vajadzīgas padziļinātas reformas, lai atvieglotu ienākšanu preču un pakalpojumu tirgos un iziešanu no tiem. Reformas īpaši nepieciešamas enerģētikas, telesakaru, transporta, uzņēmējdarbības pakalpojumu un mazumtirdzniecības tirgos. Joprojām ir aizsargāta izdevīguma meklēšana, kas kavē inovācijas un jaunu uzņēmējdarbības modeļu ieviešanu, piemēram, sadarbīgā ekonomika un aprītes ekonomika. Daudzos gadījumos maksātspējas regulējums nav pietiekami efektīvs, lai piesaistītu resursus jauniem uzņēmumiem.

Vajadzīgas turpmākas reformas, lai panāktu pareizo līdzsvaru starp elastīgumu un drošību darba tirgū. Darba tiesību aktiem un sociālajām sistēmām būtu jānodrošina visu veidu darba ņēmēju drošība, jāveicina pārejas iespējas starp darbvieta un nodarbinātības statusiem, jāveicina mobilitāte un elastīgums, vienlaikus labāk risinot darba tirgus segmentācijas un nodarbinātu personu nabadzības problēmu. Šajā ziņā liela nozīme ir efektīvākai aktīvai darba tirgus politikai un valsts nodarbinātības dienestiem. Dažās dalībvalstīs nodokļu un politikas stimuli, kuru mērķis ir palielināt sieviešu līdzdalību darba tirgū, arī varētu radīt būtiskas iespējas ražīguma pieaugumam.

Arī iekļautībai vajadzētu būt īstenojamo reformu centrā, lai ražīguma pieaugums nodrošinātu ieguvumus visiem iedzīvotājiem. Tādēļ lielāka uzmanība jāpievērš pilnvērtīgai izglītībai, apmācībai un pieaugušo izglītībai, jo īpaši attiecībā uz mazkvalificētām personām (skatīt attiecīgo šim nolūkam paredzēto teksta logu), piemērotu un inovatīvu nodokļu un pabalstu sistēmu izstrādei un pastāvīgai vai uzlabotai kvalitatīvu veselības aprūpes, bērnu aprūpes un ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu pieejamībai.

Algu pieaugums, kas izriet no ražīguma pieauguma, var mazināt nevienlīdzību un sekmēt dzīves līmeņa augšupēju konvergenci. Reālā algu attīstība vidēji 2017. gadā turpināja atpalikt no ražīguma, sekojot ilgstošākai tendencei. Situācijā, kad samazinās darba koplīgumu tvērums, valstīm, kurās sociālais dialogs ir vājš vai krīzes ietekme ir bijusi negatīva, varētu nākt par labu politika, kas uzlabo sociālo partneru institucionālās spējas.

Nabadzības un nevienlīdzības problēmu risināšanai nepieciešamas arī iekļaujošas un efektīvas nodokļu un pabalstu sistēmas. Valstu nodokļu un pabalstu sistēmu reformām būtu jākoncentrējas uz pabalstu adekvātumu un segumu, kā arī stimulu optimizēšanu līdzdalībai darba tirgū. Vairākās dalībvalstīs cīņa pret krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanu joprojām ir būtiska, lai nodrošinātu taisnīgu sloga sadali starp nodokļu maksātājiem un nodrošinātu nodokļu ieņēmumus ieguldījumiem kvalitatīvos

valsts pakalpojumos. Visā ES uzņēmumu ienākuma nodokļa apiešana vien saskaņā ar aplēsēm ir 50–70 miljardi EUR gadā.

Dalībvalstīm būtu arī turpmāk jāveicina iesaistīšanas darba tirgū un sociālās iekļaušanas politika un cenas ziņā pieejamu un kvalitatīvu aprūpes pakalpojumu vispārēja pieejamība. Politikas rīcība īpaši vajadzīga, lai veicinātu netipisku darba ņēmēju un pašnodarbināto personu līdzdalību sociālā nodrošinājuma sistēmās. Kvalitatīvu aprūpes (piemēram, bērnu aprūpes vai ilgtermiņa aprūpes) pakalpojumu plašāka pieejamība nodrošinātu sievietēm vairāk iespēju ienākt vai palikt darba tirgū un samazinātu bērnu un neaizsargāto grupu nabadzības un sociālās atstumtības risku. Efektīvāka politika migrantu integrēšanai darba tirgū veicinātu migrantu plašāku sociālo integrāciju. Lai nodrošinātu fiskālo ilgtermiņa un saglabātu kvalitatīvu aprūpes pakalpojumu vispārēju pieejamību, dalībvalstīm jāpalielina rentabilitāte, ieguldot inovācijā, uzlabojot veselības aprūpes integrāciju primārās, specializētās ambulatorās un stacionārās aprūpes līmenī un stiprinot saikni ar sociālo aprūpi, lai nodrošinātu novecojošās sabiedrības vajadzības. Lai veicinātu šos centienus, lielāka uzmanība arī jāpievērš profilaksei.

Valsts iestādes, kas darbojas labi, veicina lielāku izaugsmi un ir priekšnoteikums citu reformu sekmīgai īstenošanai. Empīriskā analīze liecina, ka labāka iestāžu kvalitāte kopumā ir saistīta ar augstāku ražīgumu. Tas ietver elementus, kas saistīti ar valsts pārvaldes efektivitāti, sabiedrisko pakalpojumu digitalizācijas pakāpi, normatīvās vides kvalitāti un stabilitāti, cīņu pret korupciju un tiesiskuma ievērošanu. Visi šie aspekti var ietekmēt lēmumus par ieguldījumiem, un tos varētu uzlabot, plašāk apmainoties ar ES paraugpraksi un to plašāk īstenojot. Dalībvalstīm būtu arī sistemātiskāk jākoncentrējas uz pārvaldības kvalitāti un aktīvi jānovērš trūkumi.

Tiesiskums, efektīvas tiesu sistēmas un noturīgi pretkorupcijas regulējumi ir būtiski, lai piesaistītu uzņēmējdarbību un veicinātu ekonomikas izaugsmi. Tas jo īpaši attiecas uz tiesu sistēmu neatkarību un efektivitāti, kā arī visaptverošu pieeju korupcijas apkarošanai, kurā apvienota novēršana, efektīvs kriminālprocess un sankcijas. Tas jāpapildina ar pārredzamību un godīgumu publiskajā sektorā, trauksmes cēlēju efektīvu tiesisko aizsardzību, neatkarīgu plašsaziņas līdzekļu klātbūtni un aktīvāku sadarbību ar pilsonisko sabiedrību. Dažās dalībvalstīs spēcīgāka tiesību aizsardzība jāpapildina ar pārdomātu preventīvo politiku un stimuliem elektronisko maksājumu sistēmu vai digitālo risinājumu izmantošanai, lai cīnītos pret ēnu ekonomiku.

Pašreizējā joprojām labvēlīgā ekonomikas izaugsme nodrošina optimālus apstākļus reformu sekmīgai īstenošanai, tomēr dažās valstīs centieni īstenot reformas zaudē dinamiku. Lai atbalstītu un stimulētu reformu tālāku īstenošanu valstu līmenī, Komisija ir ierosinājusi izveidot Reformu atbalsta programmu¹⁰. Šis jaunais ES budžeta rīks 2021.–2027. gadam ir paredzēts, lai nodrošinātu finanšu stimulus reformām un palielinātu tehnisko palīdzību, pamatojoties uz panākumiem, kas gūti, īstenojot pašreizējo, ļoti pieprasīto Strukturālo reformu atbalsta programmu.

¹⁰ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Reformu atbalsta programmas izveidi, COM/2018/391 final.

Makroekonomikas stabilitātes un stabilas publisko finanšu sistēmas nodrošināšana

Makroekonomikas nelīdzsvarotība ES ir samazinājusies, taču joprojām pastāv neaizsargātība. Starptautisko finanšu tirgu risku visaptveroša pārvērtēšana varētu mudināt ieguldītājus pārvērtēt tādu ilgstošu riskus kā augsts parāda līmenis, atlikušās nepilnības banku sektorā un ierobežota fiskālās politikas telpa dažās dalībvalstīs. Tāpēc, lai koriģētu lielu uzkrājumu nelīdzsvarotību, vēl vairāk jāsamazina lielais privātā un valsts sektora parāds un vēl vairāk jāstiprina finanšu nozare. Tas palīdzēs izveidot vajadzīgo fiskālo telpu, lai nodrošinātu ilgtermiņa ilgtspēju, veidotu spējas pretoties krīzēm nākotnē un atbrīvotu līdzekļus turpmākiem ieguldījumiem.

Joprojām svarīgi ir īstenot uzticamus pasākumus, lai sasniegtu saskaņotos fiskālos mērķus saskaņā ar kopējiem Eiropas noteikumiem. Daudzās valstīs parāda līmenis joprojām ir augsts, tādējādi samazinot iespējas amortizēt negatīvus satricinājumus ienākumu ziņā. Ekonomikai turpinot pieaugt, ir īstais laiks palielināt fiskālās rezerves, kas vajadzīgas, lai pārvarētu nākamo lejupslīdi un mazinātu potenciālo ietekmi uz nodarbinātību un sociālo jomu. Vairākas dalībvalstis ir samazinājušas savu parādu un sasniegušas vai pārsniegušas savu vidēja termiņa budžeta mērķi, radot iespēju palielināt publiskos ieguldījumus izaugsmes potenciāla palielināšanā. Tomēr vairākās citās dalībvalstīs valsts parāda līmenis joprojām ir augsts, kas ierobežo šo valstu spēju ieguldīt nākotnē. Minētās valstis pēdējos gados arī panākušas mazāku progresu valsts parāda samazināšanā. Tām būtu jāizmanto pašreizējā ekonomikas ekspansija, lai izveidotu rezerves, turpinātu stiprināt publiskās finanses, jo īpaši strukturālā izteiksmē, kā arī noteiktu par prioritāti izdevumus posteņos, kas veicina noturību un izaugsmes potenciālu. Stabilitātes un izaugsmes pakts paredz skaidrus noteikumus, lai nodrošinātu atbildīgu fiskālo politiku.

Publisko finanšu kvalitātes un sastāva uzlabošana ir svarīga makroekonomikas stabilitātes un dalībvalstu fiskālās politikas būtiska elementa nodrošināšanai. Ieņēmumu pusē būtu jāizveido efektīvas nodokļu sistēmas, kas stimulē ieguldījumus un izaugsmi. Arī izdevumu pusē jācenšas pārskatīt izdevumus un noteikt par prioritāti izdevumus, kas veicina ilgtermiņa izaugsmi un pamatkapitālu.

Svarīgi ir arī nodrošināt publisko finanšu stabilitāti ilgtermiņā. Cilvēki mūsdienās dzīvo veselīgāk un ilgāk, taču demogrāfiskās pārmaiņas arī rada arvien lielāku spiedienu uz labklājības sistēmām. Joprojām ir būtiski veikt pensiju reformas, kuru mērķis ir pielāgot līdzsvaru starp darba dzīvi un pensionēšanos un atbalstīt papildu pensijas uzkrājumus. Īstenot šādas reformas bieži vien ir politiski grūti, tomēr būtu jācenšas nepieļaut to atcelšanu, jo tādējādi varētu tikt apdraudēta fiskālā ilgtspēja, mazināties izaugsmes potenciāls un taisnīgums starp paaudzēm. Arī publiskā iepirkuma labāka pārvaldība varētu ievērojami veicināt publisko izdevumu efektivitāti vairākās dalībvalstīs.

Finanšu nozares izturētspēja ir uzlabojusies, tomēr jāturpina centieni samazināt ienākumus nenesošus aizdevumus un stiprināt uzraudzības sistēmas. Lai gan dažas dalībvalstis ir panākušas būtisku progresu attiecībā uz ienākumus nenesošu aizdevumu apjoma samazināšanu, citās šajā ziņā jāpieliek lielākas pūles, arī attiecībā uz maksātnespēju.

Šo attīstību atbalstīs pasākumu, ko Komisija pieņēma 2018. gada martā¹¹ saskaņā ar Rīcības plānu, kā risināt ienākumus nenesošo aizdevumu problēmu Eiropā¹², pieņemšana. Jāturpina izmantot iespējas, ko rada tehnoloģiju attīstība un pilnībā integrēts tirgus līdz galam izveidotā banku savienībā. Makroprudenciālās sistēmas jāpielāgo, lai novērstu pārkaršanas riskus un nepieļautu jaunas nelīdzsvarotības veidošanos. Būtu vēl vairāk jāuzlabo valstu uzraudzības sistēmas un to koordinācija, lai nodrošinātu, ka bankas pilnībā īsteno ES noteikumus attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu un pienācīgu riska novēršanu un pārvaldību.

SECINĀJUMI UN TURPMĀKIE PASĀKUMI

ES un tās dalībvalstīm vajadzīga izlēmīga un saskaņota politikas rīcība, lai izpildītu solījumu par iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi nākotnē, jo īpaši ņemot vērā augošo globālo nenoteiktību. Eiropai jāpalielina izaugsmes potenciāls un ekonomikas un sociālā noturība, tādējādi nostiprinot spēju izturēt satricinājumus un ilgtermiņa problēmas pārvērst iespējās.

Dalībvalstīm savā politikā un stratēģijās un jo īpaši savu valstu reformu programmu izstrādē būtu jāņem vērā prioritātes, kuras Komisija norādījusi šajā gada izaugsmes pētījumā. Tas būtu darāms, paātrinot reformu programmu un konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos uzsvērto svarīgo reformu īstenošanu. Dalībvalstīm būtu pilnībā jāizmanto ES līmenī pieejamie politikas un finansēšanas instrumenti, lai veicinātu izaugsmi veicinošus ieguldījumus. Būs īpaši svarīgi nodrošināt vēl lielāku sinerģiju starp prioritātēm, kas noteiktas ekonomikas un sociālās politikas koordinācijas procesā ES līmenī, un finansējumu no ES budžeta saskaņā ar Komisijas priekšlikumiem nākamajai daudzgadu finanšu shēmai.

Komisija turpinās dialogu ar dalībvalstīm, kas sāks Eiropas pusgada ietvaros. Tā mērķis ir panākt kopēju vienošanos par vissteidzamāk risināmajām problēmām turpmākajos ziņojumos par valstīm un noteikt prioritārās rīcības jomas nākamajā konkrētām valstīm adresēto ieteikumu kārtā. Valstu debatēm par to, kā veicināt ražīgumu, varētu būt noderīga valstu produktivitātes padomju izveide, kas nodrošinātu kvalitatīvu un neatkarīgu analīzi un palielinātu valstu atbildību par reformām¹³. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka sociālie partneri un valstu parlamenti tiek pilnībā iesaistīti reformu procesā. To iesaistīšanās, kā arī plašāka sadarbība ar pilsonisko sabiedrību ir būtiska, lai uzlabotu atbildību par reformām un to leģitimitāti un panāktu labākus sociālekonomiskos rezultātus.

¹¹ Tiesību aktu kopumā iekļauts priekšlikums direktīvai par kredītu apkalpotājiem, kredītu pircējiem un nodrošinājuma atgūšanu, priekšlikums regulai, ar ko groza Kapitāla prasību regulu, un plāns aktīvu pārvaldīšanas sabiedrību izveidei.

¹² Eiropas Savienības Padome, Padomes secinājumi "Rīcības plāns, kā risināt ienākumus nenesošo aizdevumu problēmu Eiropā", 2017. gada 11. jūlijs.

¹³ Pašlaik trīspadsmit dalībvalstis ir iecēlušas valsts produktivitātes padomi: Francija, Grieķija, Īrija, Kipra, Lietuva, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle, Slovēnija un Somija. Trīs dalībvalstis, kas nav eurozonas dalībnieces, ir iecēlušas valsts produktivitātes padomi: Dānija, Rumānija un Ungārija.